

Даніела Гаврилюк
м. Чернівці

Науковий керівник: д. ф. н., проф. Єсипенко Н.Г.

КЛАСИФІКАЦІЯ КОГНІТИВНИХ МЕТАФОР ТА ЇХ ВИКОРИСТАННЯ У ПРОМОВАХ КОРОЛЕВИ ЄЛИЗАВЕТИ II

Анотація. Статтю присвячено дослідженню когнітивних метафор у промовах королеви Єлизавети II за період з 2011 по 2021 рік. У статті розглянуто питання когнітивних метафор та описано їх класифікацію. Виокремлено, класифіковано та описано основні типи когнітивних метафор, які використовувала королева Єлизавета II у своїх політичних промовах останнього десятиліття.

Ключові слова: когнітивна метафора, структурна метафора, орієнтаційна метафора, онтологічна метафора, політична промова.

***Summary.** The article is devoted to the study of cognitive metaphors found in political speeches by Queen Elizabeth II for the period from 2011 until 2021. To achieve this goal, the essence of the concept of cognitive metaphors is clarified, their classification is determined and political speech as a genre of political discourse is considered. Materials for the analysis were 80 speeches of Elizabeth II over the past 10 years, collected by the method of continuous selection on the official website of members of the royal family. The subject of the study is the usage of metaphors in political speeches by Queen Elizabeth. The objective of the work is cognitive metaphors and their types. The practical value of the research lies in possibility of the usage of its results in the educational process, namely during lectures and practical courses in communicative linguistics, discourse analysis, cultural linguistics, cognitive linguistics, psycholinguistics, sociolinguistics, and linguistic pragmatics. Furthermore, newly-distinguished cognitive metaphors can be applied in further research on cognitive metaphors. The research results prove that Queen Elizabeth II uses a wide range of cognitive metaphors in her speeches, appealing to the well-known*

images as well as trying to create original associations with usual things. Moreover, the Queen resorts to all three types of cognitive metaphors. The proposed comprehensive approach to the analysis of cognitive metaphors may serve as a basis for describing political speeches of other politicians. The results of the research show that the Queen of England in her speech prefers to conceptualize abstract objects and phenomena using constructs of human experience in the form of structural metaphors, but she also resorts to orientational and ontological metaphors.

Keywords: *cognitive metaphor, structural metaphor, orientational metaphor, ontological metaphor, political speech.*

Протягом останніх десятиліть лінгвісти виявляють інтерес до різноманітних когнітивних структур і механізмів, що керують цими структурами, що, як наслідок, призвело до виникнення такої науки, як когнітивна лінгвістика, яка досліджує мову з точки зору її використання людиною для здійснення своєї пізнавальної діяльності. Найважливішою її рисою є те, що мова, з когнітивної точки зору, передбачає відображення певних фундаментальних властивостей та конструктивних особливостей людського розуму.

Когнітивна лінгвістика – це вивчення мови в її когнітивній функції, тобто мова розглядається як сховище світових знань, структурована колекція значущих категорій, які допомагають нам мати справу з новим досвідом та зберігати інформацію про старий [3, с. 5]. Тож когнітивна лінгвістика і вивчає різноманітні мовленнєві структури, категорії та вирази, які беруть участь в сприйнятті навколишнього середовища та його відображення за допомогою певних мовних одиниць. Таким чином, мова реалізується в когнітивному світі людини та її свідомості [1, с. 37].

Оскільки світ не стоїть на місці, у ньому постійно відбуваються якісь зміни, то і значення мовних реалій теж буде змінюватися. Тож поява нових семантичних категорій або адаптація старих, які набувають нового досвіду, характеризують мову з точки зору гнучкості та рухливості, яка здатна пристосуватися під будь які метаморфози. В даному випадку лінгвісти говорять про важливе значення когнітивної метафори, яка має велику продуктивну силу, і може розширювати значення мовних елементів. До

прикладу, мовознавці Дж. Лакофф та М. Джонсон вважають, що переважно всі абстрактні поняття є метафоричними [6, с. 3], таким чином, дослідження метафори є одним з найголовніших завдань когнітивної лінгвістики.

Метафора – це «використання мови для позначення чогось іншого, ніж те, до чого вона спочатку була застосована, або що вона «буквально» означає, щоб запропонувати деяку схожість або встановити зв'язок між цими двома речами» [4, с. 2]. Мова переважно метафорична, тому метафори часто використовують у формі окремого слова, фрази чи навіть цілих відрізків тексту. Метафора також є важливою, по-перше, для мови, адже вона збагачує її та «є основним процесом у формуванні слів і значень», а по-друге, для дискурсу, оскільки виконує функції «пояснення, уточнення, опису, вираження, оцінки, розваги» [4, с. 3]. Тож, поняття та значення лексикалізуються або виражаються словами за допомогою метафори.

Метафори виділяються як діючі механізми в мові, оскільки вони лежать в основі нашого повсякденного спілкування. У когнітивній лінгвістиці ми говоримо про так звану «когнітивну метафору», яка є частиною загальних концептуальних засобів, в яких бере участь представник культури. Дж. Лакофф і Тернер зазначають, що когнітивна метафора заснована на різноманітності людського досвіду, включаючи кілька видів необ'єктивної подібності, кореляцію в досвіді, біологічний та культурний корінь, спільний для двох понять [7, с. 2]. Мовознавець З. Кевечеш визначає метафору зі сторони когнітивної лінгвістики як розуміння однієї концептуальної сфери з точки зору іншої. Вона наводить такі ілюстративні приклади, як «коли ми говоримо і думаємо про життя з точки зору подорожей, про аргументи з точки зору війни, про кохання також з точки зору подорожей, про теорії з точки зору будівель, про ідеї з точки зору їжі, про соціальні організації з точки зору рослин тощо» [5, с. 4].

Відомо, що вагомий внесок у вивчення когнітивних метафор та розвиток когнітивної лінгвістики в цілому було зроблено лінгвістами Дж. Лакоффом та М. Джонсоном, на думки та ідеї яких сьогодні опираються молоді мовознавці та дослідники. У своїй феноменальній праці «Метафори, якими ми живемо» [2], ці науковці визначили три категорії когнітивних метафор: структурні, орієнтаційні та онтологічні. Структурні метафори утворюються шляхом проектування структури

вихідного домену на структуру цільового, і це спосіб, яким мовці можуть зрозуміти один домен у термінах іншого. Інакше кажучи, це метафорична система, в якій одне складне поняття представлено в термінах іншого (зазвичай більш конкретного) поняття. Орієнтаційні метафори включають просторові відносини, наприклад вгору/вниз, вхід/вихід, увімкнення/вимкнення або вперед/назад. Онтологічні метафори надають статус (об'єкт, речовина, місткість) абстрактним цілям, не вказуючи їх точної природи. Тобто проектують абстрактні поняття в конкретні реалізації [6].

В нашому дослідженні ми проаналізували політичні промови королеви Єлизавети II за останні 10 років, зібрана методом суцільної вибірки на офіційному сайті членів королівської сім'ї [8] та знайшли чимало когнітивних метафор, які будемо групувати згідно з класифікацією Дж. Лакоффа та М. Джонсона.

Унаслідок аналізу матеріалу промов можна одразу помітити, що королева використовує чимало структурних метафор. Один із доменів джерела, на основі якого королева будує когнітивні метафори – рослини. Тут можна прослідкувати метафори ЕКОНОМІКА ЦЕ РОСЛИНА, ПАРЛАМЕНТ ЦЕ РОСЛИНА, СТОСУНКИ ЦЕ РОСЛИНА та КРАЇНА ЦЕ РОСЛИНА. Такі способи метафоризації відбуваються в основному через те, що при посадці квітки чи дерева головна мета полягає в тому, щоб вони росли (*grow, growth*), процвітали (*flourish, thrive*) стали стабільними та самодостатніми, і це все дуже схожі цілі, яких люди також налаштовані досягти в економіці, в стосунках та в країні.

*“It is now a thriving democracy and **one of the world’s fastest growing economies** which is playing a greater role on the international stage”.*

*“Your visit this week is a chance to celebrate the depth of our partnership – **a partnership that continues to grow and strengthen**”.*

*“I have no doubt that by maintaining longstanding commitments to openness, fairness and enterprise, **this friendship** will not only be sustained but **will flourish and thrive**”.*

*“**Relationships** that years ago were once so strained have through sorrow and forgiveness **blossomed into long term friendship**”.*

*“**Australia has flourished** and achieved excellence on the world stage”.*

“It has been with great pleasure that over the years I have watched Scotland grow and prosper...”

Іншим часто використовуваним доменом для структурних метафор є сфера будівництва.

*“... eradicating poverty, creating a fair and open trade environment, bridging the digital divide, combating terrorism and **building a more peaceful world** for us all”.*

*“Woven into the fabric of this country, the Church has helped to **build a better society** – more and more in active co-operation for the common good with those of other faiths”*

На основі цих прикладів ми простежуємо реалізацію метафоруоризації світу та суспільства через призму будинку. Таким чином, генеруються структурні метафори СВІТ ЦЕ БУДИНОК та СУСПІЛЬСТВО ЦЕ БУДИНОК. Ці приклади вербалізуються лексемою *to build*.

Окрім того, можна знайти приклади порівняння абстрактних речей із буквральними об'єктами. В цьому випадку об'єкт є доменом джерела, який передає свої фізичні можливості домену цілі – досвіду, надії та можливостям. Метафора ЖИТТЄВІ ДОСВІДИ ЦЕ ОБ'ЄКТИ реалізується через можливість володіти (*have*), ділитися та розділяти (*share*) набуті протягом життя цінності, спогади, успіхи печалі.

*“We think of our homes as places of warmth, familiarity and love; of **shared** stories and **memories**, which is perhaps why at this time of year so many return to where they grew up”.*

*“We **have fond memories** of our visit to Korea in 1999, when we were able to see for ourselves something of the remarkable transformation your country has undergone in recent times”.*

*“As well as **successes**, we **have also shared sorrow**, notably in the dreadful events of the Bali bombings, the tenth anniversary of which we have marked this month”.*

Більше того, королева також використовує метафоричну репрезентацію концепту надії через домен об'єкту. Люди можуть мати (*have*), давати (*give*) та знаходити (*find*) надію. Реалізацію структурної метафори НАДІЯ ЦЕ ОБ'ЄКТ можна простежити в цих прикладах:

*“Taken together, their work not only serves as a basis for reconciliation between our people and communities, but it **gives hope**”*

to other peacemakers across the world that through sustained effort, peace can and will prevail”.

*“I **have every hope** that this Prize will be an aspiration of the international engineering community and an inspiration to young people everywhere...”*

*“**Finding hope** in adversity is one of the themes of Christmas”.*

За такою ж аналогією, можливо побачити генерацію метафори **МОЖЛИВІСТЬ ЦЕ ОБ’ЄКТ**:

*“In turn, this occasion today **gives us all an opportunity** to honour those who help turn talk into action, not just Members of the Scottish Parliament but all those behind the scenes...”*

*“A life of public service is an honourable calling: you **have the opportunity** to shape people’s lives, inspire others, and uphold the very highest standards.”*

Інший спосіб репрезентації абстрактних понять через фізичні властивості об’єкта відбувається через реалізацію метафори **ЕМОЦІЯ ЦЕ ОБ’ЄКТ**, який можна мати (*have*), знайти (*find*), дати (*give*) та принести (*bring*).

*“Since my last State Visit I have **had the joy** of becoming a great-grandmother”.*

*“But I am confident that with the encouragement of these words of St. Paul and the certainty of the love of God, you will **find the strength** and the vision to work together to succeed”.*

*“Yet what I can I give him – **give my heart**”.*

*“Although it is not an easy message to follow, we shouldn’t be discouraged; rather, it inspires us to try harder: to be thankful for the people who **bring love and happiness** into our own lives, and to look for ways of spreading that love to others, whenever and wherever we can”.*

Також нам вдалося прослідкувати використання структурної метафори **ЕМОЦІЯ ЦЕ ТЕПЛО**. В цьому випадку приємні почуття асоціюються із теплом (*warm, warmth*):

*“Prince Philip and I are very grateful for the **warmth of your welcome** on this occasion”.*

*“On the occasion of the opening of the London 2012 Olympic Games, Prince Philip and I would like to extend a **very warm welcome** to you all”.*

*“We send our **warm wishes** to them all for a rewarding and enjoyable Games”.*

Окрім цього, королева Єлизавета II метафоризує емоції через призму сил та сутностей всередині людини. Отже, метафору ЕМОЦІЯ ЦЕ СИЛА можна проілюструвати такими прикладами:

*“I know that everyone in the United Kingdom **was deeply moved** by the incredible devastation and loss that occurred”.*

*“**We were struck** by the energy and enthusiasm with which China’s leaders were forging ahead with a new and ambitious future for the Chinese people...”*

Реалізація метафори ЕМОЦІЯ ЦЕ СУТНІСТЬ ВСЕРЕДИНИ ЛЮДИНИ простежується в цих висловлюваннях:

*“But tonight, stirred by the day’s commemorations, **we are also filled with other emotions**: With sorrow and regret, remembering the loss of so many fine young soldiers, sailors and airmen...”*

*“But our streets are not empty; **they are filled with the love** and the care that we have for each other”.*

Наступна структурна метафора – РОЗУМ ЦЕ ДЖЕРЕЛО СВІТЛА:

*“They also **shone a light** on the modern links between Britain and Ireland, as Irish companies worked alongside British ones in building the stadiums and running the Games themselves”.*

Також нам вдалося прослідкувати реалізацію метафори МИНУЛЕ ЦЕ ПОНЕВОЛЮВАЧ, який має здатність поневолювати (*be bound*) та заманювати в пастку (*ensnare*)

*“Of being able to bow to the past, but not **be bound by it**”.*

*“We will remember our past, but we shall no longer allow our **past to ensnare our future**”.*

І, наостанок, варто зазначити ще один параметр метафоризації – порівняння обов’язків з тягарем. Тому метафору ОBOB’ЯЗКИ ЦЕ ТЯГАР можна проілюструвати такими прикладами:

*“Presiding Officer, you carry the **weighty responsibility** of being a strong advocate for the Parliament and I know you will strive to use your judgement to lead this Parliament by demonstrating fairness, respect and impartiality”.*

*“Your Graces, each new Synod inherits from its predecessor the same **weighty responsibilities**”.*

Найбільш відомими орієнтаційними метафорами є БІЛЬШЕ – ВГОРУ, МЕНШЕ – ВНИЗ. Варто зазначити, що вони знаходять своє відображення і в контексті політичних промов. Дослідивши промови королеви Єлизавети II, ми визначили, що метафора БІЛЬШЕ – ВГОРУ вербалізується лексемами *rise* та *grow*.

*“In return, British investment has played a significant part in South Africa’s **rise** as a major emerging economy”.*

*“Over the past 100 years, the W.I. has continued **to grow** and evolve with its members to stay relevant and forward-thinking”.*

*“This fresh spirit is helping us economically: our trade **is growing**, supporting many thousands of jobs in both countries, and we are working together to win new business overseas”.*

Окрім того, нам вдалося прослідкувати реалізацію метафори УСПІХ - ВГОРУ, яка виражається лексемами *top*, *high*, *height* та *growth*.

*“British universities are a **top** destination for Dutch students, and hundreds of Dutch and British scientists are teaching, researching and collaborating in both countries”.*

*“... and the United Kingdom is proud to be one of your largest foreign investors, as well as being the **top** international study destination for Colombian postgraduates”.*

*“They, as much as any others, have been responsible for the **high** reputation and good conduct of this Parliament”.*

*“My family has been coming here since the **height** of the Valleys’ industrial might”.*

*“It was greatly appreciated, Mr. President, that, not long after taking office, you joined G8 Leaders to discuss an approach to promoting sustainable **growth** and economic development”.*

Серед онтологічних метафор варто виділити метафору НАЦІЯ ЦЕ ЛЮДИНА. У такий спосіб домен джерела надає можливості цільовому домену виконувати функції людини, а саме: нації мають можливість співпрацюють з іншими націями. Ці структурні елементи вербалізуються лексемами *work together*, *cooperation* та *collaboration*.

*“While the world has changed, we are forever mindful of the original purpose of these structures: **nations working together** to safeguard a hard won peace”.*

“Co-operation between our nations now ranges from our thriving educational and tourism links, joint defence projects, security and foreign policy issues, to our increasing investment in each other’s economies”.

*“I hope, Your Highness, that as a result of this Visit, our two nations will build on this historical and successful foundation and **continue to work together** to create a more productive and secure future”.*

*“In the intervening decades, **Britain and Germany** have achieved so much **by working together**”.*

*“Today the world faces challenges which call for **collaboration between the nations**: conflict and terrorism; poverty and ill-health; conservation and climate change”.*

Окрім того, можна знайти чимало прикладів реалізації онтологічної метафори НАЦІЯ ЦЕ ЛЮДИНА через призму того, що люди можуть знаходити собі партнерів та друзів так само, як і нації можуть створювати партнерські та дружні стосунки (*friendship, relationship, cooperation, build relations, contact, partnership*).

*“Ladies and Gentlemen, I invite you all to rise and drink a toast to President and Mrs Trump, to **the continued friendship between our two nations**, and to the health, prosperity and happiness of the people of the United States”.*

*“The **relationship between our two nations** is dynamic and modern”.*

*“Our Treaty of Friendship signed in 1971 declared that the UAE and the UK would **consult each other, promote** educational, scientific and cultural **cooperation and build close trade relations**”.*

*“My own association with the Commonwealth has taught me that the most important **contact between nations** is usually contact between its peoples”.*

*“Since 1945 the **United Kingdom** has determined to **number among Germany’s very strongest friends** in Europe”.*

*“But the **partnership between Britain and Indonesia** is also shaped by common values”.*

Метафорична репрезентація нації через домен людини надає можливість нації володіти емоціями, почуттями та бажаннями. В досліджених промовах ми використали бажання (*desire*), насолоду (*enjoy*) та пристрасть (*passion*):

*“No-one here this evening could doubt that **heartfelt desire of our two nations**”.*

*“**Our two nations enjoy a rich, shared history dating back to when Sir Stamford Raffles landed in Singapore almost two centuries ago**”.*

*“Many sports played in these Games have their historic roots in this country; and **as a nation we have an abiding passion for sport, as well as a tradition of fair play and a good-natured sense of fun**”.*

Результати нашого дослідження свідчать про те, що англійська королева у своєму мовленні надає перевагу концептуалізації абстрактних предметів та явищ за допомогою конструктивів людського досвіду у вигляді структурних метафор. Найбільш вживаними виявилися структурні метафори (62%): ЕКОНОМІКА ЦЕ РОСЛИНА, ПАРЛАМЕНТ ЦЕ РОСЛИНА, СТОСУНКИ ЦЕ РОСЛИНА та КРАЇНА ЦЕ РОСЛИНА, СВІТ ЦЕ БУДИНОК, СУСПІЛЬСТВО ЦЕ БУДИНОК, ЖИТТЄВІ ДОСВІДИ ЦЕ ОБ'ЄКТИ, НАДІЯ ЦЕ ОБ'ЄКТ, МОЖЛИВІСТЬ ЦЕ ОБ'ЄКТ, ЕМОЦІЯ ЦЕ ОБ'ЄКТ, ЕМОЦІЯ ЦЕ ТЕПЛО, ЕМОЦІЯ ЦЕ СИЛА, ЕМОЦІЯ ЦЕ СУТНІСТЬ ВСЕРЕДИНИ ЛЮДИНИ, РОЗУМ ЦЕ ДЖЕРЕЛО СВІТЛА та МИНУЛЕ ЦЕ ПОНЕВОЛЮВАЧ. Рідше королева демонструє метафоричне перенесення на номінаційні якості властивостей людей або предметів, що характерно для онтологічних метафор (21%). Проте, нам вдалося виокремити приклади вживання онтологічної метафори НАЦІЯ ЦЕ ЛЮДИНА. Та найменше королева намагається структурувати різні очевидні сфери відповідно до основних орієнтацій людини в просторі, які добре знайомі і відомі завдяки моторному досвіду за допомогою використання орієнтаційних метафор (17%). Однак, можливо прослідкувати реалізацію метафор БІЛЬШЕ – ВГОРУ та УСПІХ – ВГОРУ.

Наше дослідження доводить, що Когнітивні метафори досить часто зустрічаються у публічному мовленні, особливо у промовах політичних діячів. Адже виникає проблема мовного конструювання політичної дійсності, коли людина намагається пізнати світ політики, який по факту, є метафоричним. Під час складання промови для політичного діяча важливо зосередитися саме на когнітивному підході до використання метафор. Адже саме вони закладають підвалини мовної дійсності, коли реципієнт

намагається пізнати політичний світ, який і так є метафоричним. Таким чином, доводиться невід’ємна місія метафори для розуміння політичної галузі.

Література:

1. Кубрякова Е. Начальные этапы становления когнитивизма. Лингвистика – психология – когнитивная наука. 1994. № 4. С. 34–46.
2. Лакофф Дж, Джонсон М. Метафоры, которыми мы живем. Теория метафоры. Москва, 1990. С. 387–415.
3. Geeraerts D. and Cuyckens H. Introducing Cognitive Linguistics. Ed. by D. Geeraerts and H. Cuyckens. *The Oxford Handbook of Cognitive Linguistics*, Oxford: Oxford University Press, 2007. 1334 p.
4. Knowles M. Moon R. Introducing Metaphor. London: Routledge, 2006. 180 p.
5. Kövecses Z. *Metaphor: A Practical Introduction*. Oxford: Oxford University Press, 2002. 285 p.
6. Lakoff G., Johnson M. *Metaphor we lived by*. The University Of Chicago Press: Chicago and London, 1980. 275 p.
7. Lakoff G., Turner, M. *More Than Cool Reason: A Field Guide to Poetic Metaphor*. Chicago: University of Chicago Press, 1989. 230 p.
8. The Royal Family. Speeches URL: <https://www.royal.uk/speeches> (дата звернення: 09.03. 2022).